

Jak zwiększyć potencjał retencyjny dolin rzecznych na przykładzie Stobrawy

Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych

Ilona Biedroń, Sylwia Horska-Schwarz
Multiconsult Polska

Wzmacnianie odporności na zmiany klimatu poprzez wykorzystanie potencjału małej retencji i środowiska przyrodniczego w skali lokalnej i regionalnej

Konferencja Opole 24.10.2019

Projekt pn. „Współdziałanie środowisk na rzecz adaptacyjności do zmian klimatycznych poprzez małą retencję i ochronę bioróżnorodności” współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Renaturyzacja wód powierzchniowych

Polega na przywracaniu naturalnej różnorodności hydromorfologicznej cieków i jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych, przywracanie ciągłości cieków (zarówno dla organizmów wodnych jak i dla transportu rumowiska), oraz przywracanie naturalnych procesów kształtujących cieki i jeziora.

Jest częścią renaturyzacji zlewni, obejmującej także odtwarzanie mokradeł, ograniczenie uszczelnień powierzchni terenu, normalizację stosunków wodnych w zlewni, retencję krajobrazową i leśną.

Jest niezbędna w adaptacji sektora gospodarki wodnej i ekosystemów wodnych i od wód zależnych do zmian klimatu; poprzez poprawę retencji korytowej, dolinnej oraz normalizację stosunków wodnych w zlewni, ogranicza się ryzyko powodziowe i minimalizuje skutki suszy.

Redukuje koszty prowadzenia prac utrzymaniowych.

Wpływa korzystnie na walory krajobrazowe, tworzy atrakcyjne pożądane społecznie miejsca dla turystyki i rekreacji.

Krajowy program renaturyzacji wód powierzchniowych (KPRWP)

Opracowanie krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych jest jednym z działań ujętych w aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW).

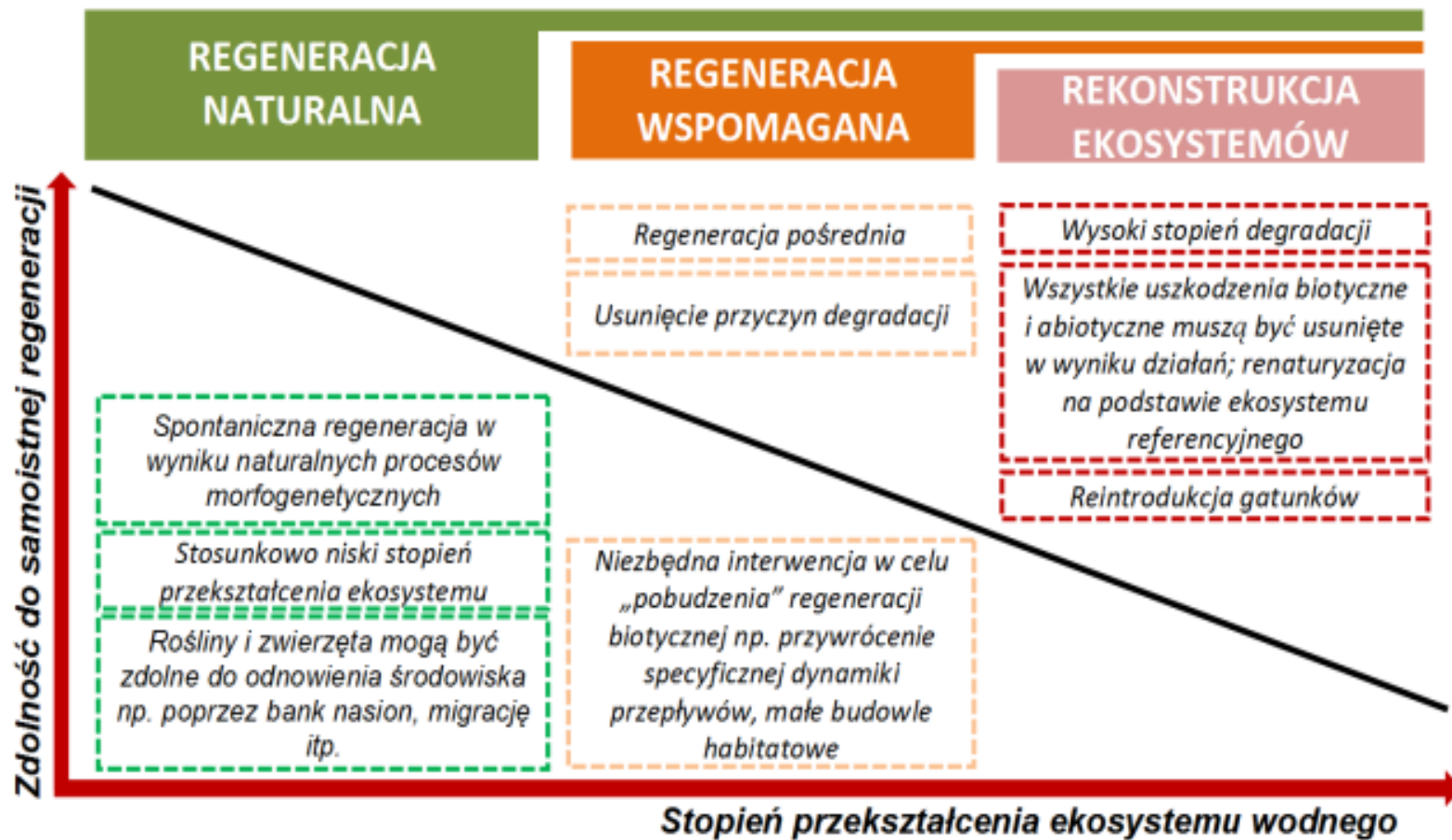
Głównym celem programu jest zaproponowanie obszarów priorytetowych, wraz z przypisanymi dla nich działaniami renaturyzacyjnymi, które powinny zostać zrealizowane w pierwszej kolejności, biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiskowe i ekonomiczne. Działanie te zostaną przeanalizowane w celu ewentualnego uwzględnienia podczas II aPGW na obszarach dorzeczy w 2021 roku.

Opracowanie KPRWP Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie powierzyły spółce Multiconsult Polska, której zespół ekspertów, mając na uwadze własne doświadczenie praktyczne i teoretyczne w zakresie renaturyzacji wód (rzek, jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych), zaproponował wielowymiarową analizę możliwości oraz metod przeprowadzenia renaturyzacji wód w Polsce.

Zakończenie prac nad programem planowane jest w I kwartale 2020 r.

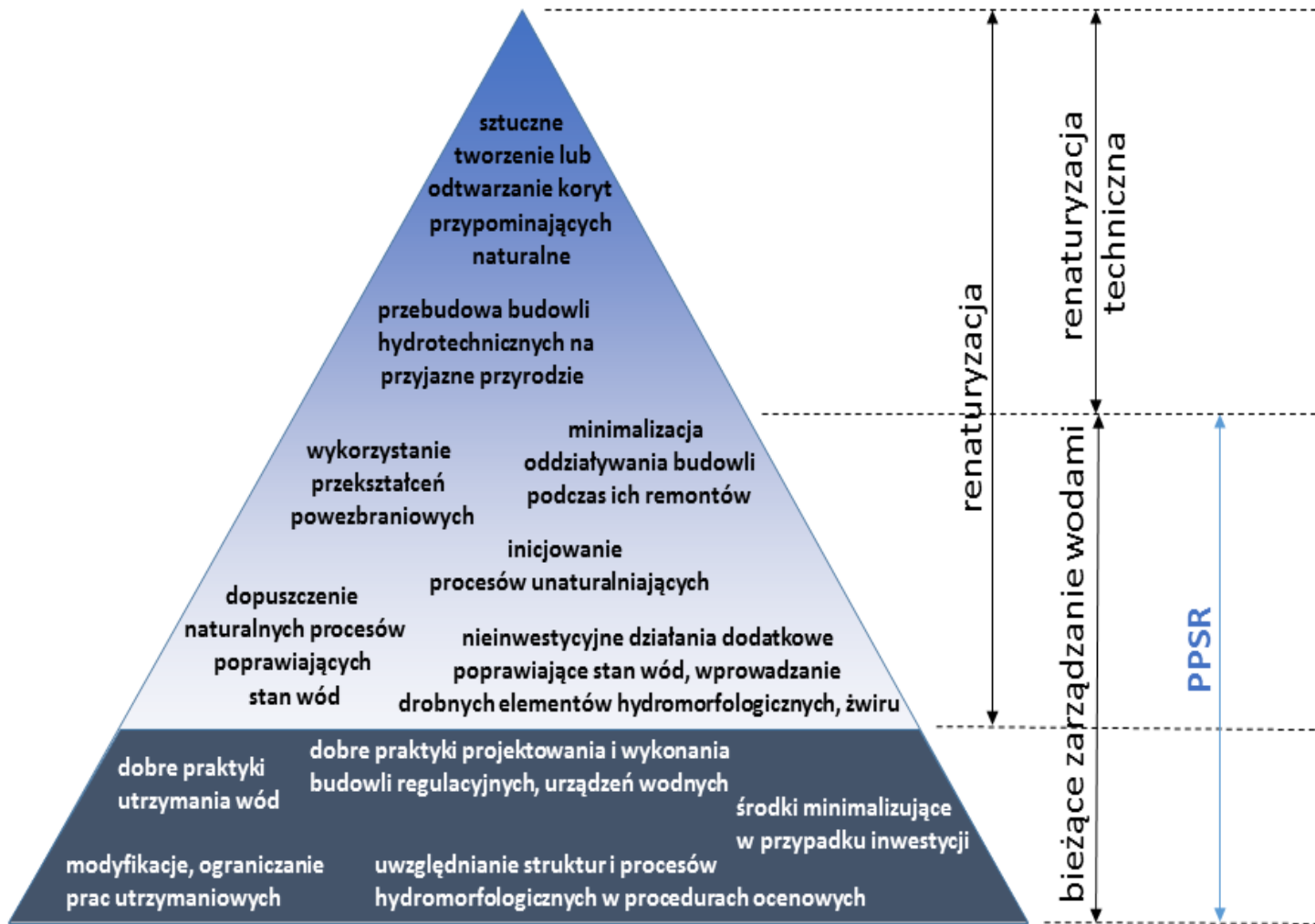
Schemat strategii renaturyzacji

Źródło: Koncepcja opracowania Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych, 2019

Piramida sposobów renaturyzacji cieków

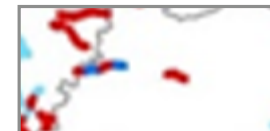

Źródło: Koncepcja opracowania Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych, 2019

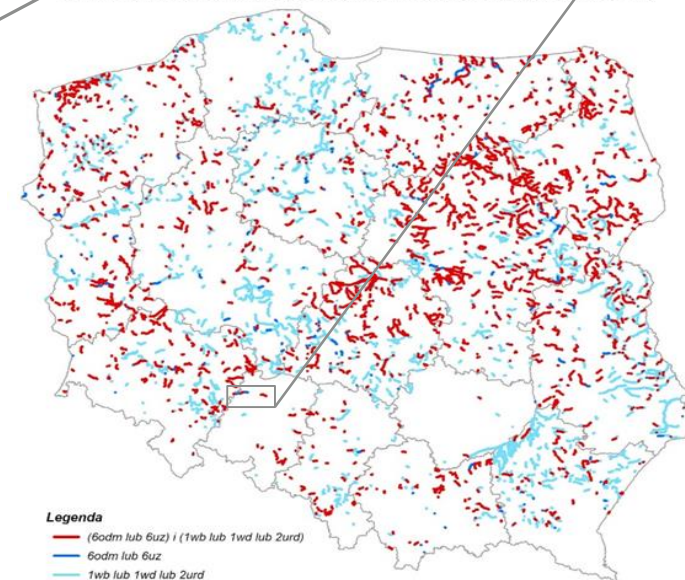

Badania pilotażowe w KPRWP

Pilotażowe JCWP

Prace utrzymaniowe 2016
Udrażnianie hydrauliczne koryt cieków poprzez modyfikację dna i usuwanie lub wykaszanie roślinności zielnej

Źródło: Koncepcja opracowania Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych, 2019

Dlaczego Stobrawę objęto pilotażem w KPRWP?

Przedsięwzięcie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego zrealizowane w latach 2012–2013

Andrzej Jermaczek, Paweł Pawlacyk, Joanna Przybylska

OCHRONA I ODTWARZANIE NATURALNEGO CHARAKTERU RZEK I DOLIN RZECZNYCH NA PRZYKŁADZIE RZEKI STOBRAWY

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie
Publikacja współfinansowana ze środków UE, w ramach Schematu Wsparcia Technicznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Instytucja Zatrudniająca PROW na lata 2007-2013: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Publikacja opracowana na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego

To samo miejsce we wrześniu 2012, przed rozpoczęciem prac regulacyjnych...

...i w maju 2013, po ich zakończeniu

Prace „utrzymanio” na Stobrawie w okolicy Falków, czerwiec 2011 r.

Ten sam odcinek, zarosnięty makrofitami, we wrześniu 2012 r. Przy tak zawężonej szerokości i takim wyprofilowaniu koryta rzeki, nie ma ona szans na wykształcenie naturalnego profilu cieku gwarantującego odpływ wody i naturalną strukturę brzegów.

Stobrawa

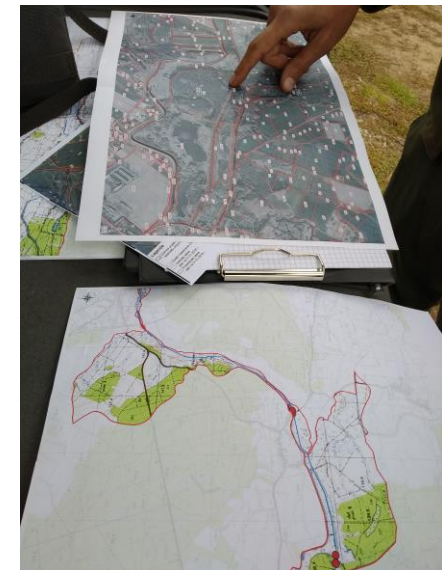
- przekształcenia hydromorfologiczne

17 budowli (obiektów piętrzących) silnie oddziałujących na środowisko w JCWP.
Skutek: przerwanie ciągłości biologicznej i istotny wpływ na warunki przepływu wód.

Obwałowanie rzeki - odcięcie starorzeczy, terenów łąk i lasów łęgowych od rzeki.
Skutek: Obniżenie potencjału retencyjny doliny i pogarszenie stanu ekosystemów od wód zależnych, w tym obszarów Natura 2000.

Wyprostowanie koryta, które nadmiernie pogłębiano w ramach prowadzenia wieloletnich prac utrzymaniowych.
Skutek: nadmiernie pogłębione koryto i degradacja naturalnych form korytowych.

Niestosowanie „dobrych praktyk” - na brzegach powstały nasypy z odmulania tzw. wargi brzegowe.
Skutek: odcięcie rzeki od doliny zalewowej, zaburzenie reżimu rzeczny, utrata bioróżnorodności.

Stobrawa - możliwości poprawy

Przebudowa obiektu piętrzącego na bystrze lub likwidacja.

Likwidacja piętrzenia spowoduje:

- przywrócenie naturalnego procesu tworzenia form morfologicznych – warunków dla bytowania ryb i roślin;
- zahamuje intensywną erozję dna poniżej budowli – podwyższenie zwierciadła wód podziemnych.

Usunięcie nasypów z odmulania („warg”) z linii brzegowej ciek:

- spowoduje zwiększenie potencjału retencyjnego (w sąsiedztwie rzeki, w międzywalu znajdują się tereny zielone i leśne);
- umożliwi uruchomienie procesów fluwialnych – przywrócenie naturalnego charakteru koryta (uruchomienie erozji bocznej) i podniesie walory przyrodnicze doliny.

Odcinkowa **przebudowa wałów** przeciwpowodziowych zwiększy potencjał retencyjny, krajobrazowy oraz przyrodniczy doliny Stobrawy.

Dodatkowym argumentem na stworzenie większej strefy potencjalnego zalewu na lewym brzegu oraz udroźnienie starorzecza na prawym brzegu rzeki jest planowany rezerwat Czapliniec.

Multiconsult

POLSKA

Dziękuję za uwagę!

Ilona Biedroń
Multiconsult Polska

ilona.biedron@multiconsultgroup.com

